

Άλκη Ζέη

*Η συνισταμένη των
ανοησιών της υφηλίου*

*Μια συζήτηση με τον
Θανάση Θ. Νιάρχο*

ΜΕΤΟΙΧΙΜΙΟ

ΘΑΝΑΣΗΣ Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ: Καλησπέρα σας. Η γνωριμία, μάλλον η φιλία, με την Άλκη Ζέη πρέπει να αριθμεί πενήντα δύο χρόνια – η γνωριμία πρώτα και μετά η φιλία. Το 1964 είχε δημιουργηθεί μεγάλη αίσθηση, όταν επέστρεψαν στην Ελλάδα από τη Μόσχα, με τον σύζυγό της τον Γιώργο Σεβαστίκογλου και τα δυο τους παιδιά, τον Πέτρο και την Ειρήνη. Είχα το θάρρος, το θράσος μάλλον, το '65, να τηλεφωνήσω στον Γιώργο Σεβαστίκογλου ζητώντας του μια συνέντευξη –ήμουν φοιτητής τότε στην Πάντειο– για τη Θεσσαλία του Βόλου. Μου έκανε κατάπληξη ο τρόπος του, ο άνθρωπος δεν είχε ακούσει καν το όνομά μου, δεν ήξερε τίποτε, με δέχτηκε ωραιότατα. Έγινε η συνέντευξη. Έξυπνα φερόμενος τότε, δεν την είχα σπάσει με ερωτήσεις, αλλά όπως ακριβώς αφηγούνταν τα περιστατικά, τα γεγονότα του επαναπατρισμού του, έτσι ακριβώς δημοσιεύ-

τηκαν απόφια. Η συνέντευξη αυτή υπάρχει, γιατί υπάρχει το φύλλο της εφημερίδας.

Η Άλκη Ζέη με τον Γιώργο Σεβαστίκογλου και τα παιδιά τους ξαναφύγανε αυτοεξόριστοι, αυτή τη φορά για τη Γαλλία.

Αλλά να ξεκινήσουμε από κάτι ουσιαστικότερο.

Κυρία Ζέη, το 1962 ως μαθητής διάβασα στην *Επιθεώρηση Τέχνης* ένα κείμενό σας. Αν δεν κάνω λάθος ήταν το πρώτο κείμενο που είχε δημοσιευτεί.

ΑΛΚΗ ΖΕΗ: Ναι, είχα δημοσιεύσει πέντε διηγήματα.

Θ.Ν.: Με την προτροπή του Μίμη Δεσποτίδη.

Α.Ζ.: Ναι, τα έστειλα από τη Μόσχα. Έστειλα το πρώτο και μου γράφει ο Δεσποτίδης: «Στείλε κι άλλα». Πήρα κι εγώ αέρα και έστειλα μετά και το δεύτερο, το τρίτο, το πέμπτο, ώσπου έκλεισε η *Επιθεώρηση Τέχνης*.

Θ.Ν.: Έκλεισε τον Απρίλιο του '67. Όπως έγινε και με τις *Εποχές* που το τελευταίο τους τεύχος κυκλο-

φόρησε την 1η Απριλίου του '67. Εκεί κοντά θα πρέπει να ήταν και το τελευταίο τεύχος της *Επιθεώρησης Τέχνης*, ενώ άλλα περιοδικά συνέχισαν σαν να μη συμβαίνει τίποτε.

Είχα διαβάσει, λοιπόν, στην *Επιθεώρηση Τέχνης*, ως μαθητής, το 1962, ένα κομμάτι, δεν θυμάμαι τώρα ποιου συγγραφέα ήταν, δεν αποκλείεται να ήταν του Αζίζ Νεσίν, που έλεγε ότι «...Κανείς μας δεν μπορεί να είναι ελεύθερος έως τη στιγμή που όλοι θα είναι ελεύθεροι, κανείς μας δεν μπορεί να είναι χορτάτος έως τη στιγμή που όλοι θα είναι χορτάτοι, κανείς μας δεν μπορεί να είναι ευτυχισμένος έως τη στιγμή που όλοι θα είναι ευτυχισμένοι».

Τι συνέβη –βεβαίως έχει περάσει μισός αιώνας και τέσσερα χρόνια– και σήμερα αυτή η τρομακτική, η σπουδαία κουβέντα, προερχόμενη από έναν κομμουνιστή, θα ακουγόταν εντελώς ιδεαλιστική, ανεδάφικη; Τι άλλαξε στο μεταξύ και όλα τα πράγματα τα οποία έδιναν μια υπόσχεση στους ανθρώπους για το μέλλον να θεωρούνται πια ξεπερασμένα και σχεδόν να μην μπορεί κανείς να τα προφέρει πια; Τι συνέβη στο μεταξύ και τίποτε από όλα αυτά δεν ισχύει σήμερα;

A.Z.: Κάτι λάθος έγινε στη συνταγή και μετά από εβδομήντα χρόνια σοσιαλισμού κατέρρευσαν όλα σαν χάρτινος πύργος. Από εκεί άρχισε, παντού, η κατάρρευση αυτής της ιδεολογίας.

Θ.N.: Ήταν μια κατάρρευση που αφορούσε όλο τον κόσμο. Δεν αφορούσε μόνο μια συγκεκριμένη ιδεολογία.

A.Z.: Τότε αφορούσε κυρίως όσους είχαν αυτή τη ιδεολογία, η Αριστερά που τη λέγαμε. Τώρα δεν ξέρουμε πώς είναι η Αριστερά, αλλά τότε την ξέραμε συγκεκριμένα.

Θ.N.: Δηλαδή δεν έφταιξε τίποτε άλλο που παρέσυρε τα πράγματα; Ήταν απλώς η υποχώρηση μιας ιδεολογίας που έκανε να έρθουν τα πάνω κάτω;

A.Z.: Δεν είναι μικρό πράγμα αυτό, μια στερεωμένη ιδεολογία να καταρρεύσει και να μην μπορέσει να βγει κάτι καινούργιο. Αυτό ήταν το χειρότερο, γιατί πολλές φορές έχουν καταρρεύσει ιδεολογίες, αλλά βγαίνει το καινούργιο. Εδώ δεν μπόρεσε να βγει.

Τώρα θα μου πείτε, είναι λίγα τα χρόνια, μπορεί σε εκατό χρόνια, γιατί άμα σκεφτούμε τον Μεσαίωνα, τότε ήρθε μετά η Αναγέννηση, πέρασαν αιώνες. Κι εμείς μετά από έναν αιώνα μπορεί να έχουμε βρει το βάδισμά μας.

Θ.Ν.: Τώρα πάντως δεν φαίνεται κανείς να βαδίζει σωστά.

Α.Ζ.: Τώρα κανείς βαδίζει όπως νομίζει ότι είναι γενικά σωστά: Δηλαδή στο να αγαπάει τους ανθρώπους, να αγαπάει τον διπλανό του, να βοηθάει όσο μπορεί.

Θ.Ν.: Να επιστρέψουμε σε σας. Καταρχάς, όταν ξεκινήσατε, το πρώτο σας βιβλίο ήταν το...

Α.Ζ.: Το *Καπλάνι της βιτρίνας*. Εγώ δεν ήμουν τότε στην Ελλάδα, το έστειλα στον Μίμη Δεσποτίδη, ο οποίος δεν μου είχε απαντήσει.

Θ.Ν.: Το στείλατε όλο μαζί ή κομμάτι;

Α.Ζ.: Όλο μαζί. Αλλά τότε δεν ήξερα πώς είναι να δίνεις ένα βιβλίο σε εκδότη. Τι σημαίνει θα εκδοθεί, δεν θα εκδοθεί, είχα άλλες έννοιες, πότε θα γυρίσουμε στην Ελλάδα. Όταν επιστρέψαμε, πήγα αμέσως στο Θεμέλιο και του λέω: «Τι έγινε εκείνο το *Καπλάνι της βιτρίνας*;» Μου λέει: «Να το, είναι στη βιτρίνα». Το είχε εκδώσει, αλλά βέβαια το *Καπλάνι της βιτρίνας* είχε τραβήξει πάρα πολλά. Αν δεν είχα δηλαδή ανθρώπους σαν τον Γιώργο Σεβαστίκογλου, τη Διδώ Σωτηρίου, τον Μίμη Δεσποτίδη, να με στηρίζουν, θα έπρεπε να είχα πει «δεν θα γίνω συγγραφέας». Τόσο πολύ το χτύπησαν οι κριτικές, λέγοντας ότι «είναι εναντίον της θρησκείας, της οικογένειας, της πατρίδας, να μην μπει στα σχολεία». Πού να ήξεραν ότι δεν θα μείνει σχολείο στην Κολοπετινίτσα που να μην το έχει διαβάσει. Τότε είχα απογοητευτεί πολύ, αλλά με στήριξαν ευτυχώς, πέρασαν όμως δέκα χρόνια για να βρει τον δρόμο του το *Καπλάνι της βιτρίνας*.

Θ.Ν.: Πότε ακριβώς γυρίσατε στην Ελλάδα;

